

Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen

Cameraria ohridella rukt op naar het westen

De paardenkastanjemineermot *Cameraria ohridella* Deschka & Dimic blijft zich met grote snelheid verspreiden. In 1998 werd de soort voor het eerst in Nederland gesignaleerd, op sommige plaatsen al in grote aantallen (Stigter et al., 2000). Hieruit zou men kunnen concluderen dat vestiging al enkele jaren eerder had plaatsgevonden. Volgens Stigter et al. was *C. ohridella* nog niet in het westen en noorden van het land aangetroffen. Dit gaf ons de gelegenheid om hier de vestiging in een vroeg stadium vast te stellen. Al jaren let ik op de soort, sinds ik hem in 1994 voor het eerst zag in Duitsland en Tsjechië.

In 2000 trof ik inderdaad op 6 september de eerste mijnen ook in Leiden aan: vlak naast de tennisbaan van de wijk Stevenshof. Hier staan enkele kleine paardenkastanjes (*Aesculus hippocastanum* Linnaeus), waarop ik met moeite vijf mijnen vond. Kennelijk was hier sprake van een zeer recente vestiging. Ondanks opletten in de rest van Leiden, waar zeer veel paardenkastanjes zijn aangeplant, werd geen spoor meer gevonden. Natuurlijk kan men enkele mijnen hoog in een boom makkelijk over het hoofd zien, maar in elk geval was de soort in 2000 zeer schaars op de bekeken plekken. Ik was benieuwd of we in 2001 al veel meer mijnen zouden aantreffen. Tijdens een lunchwandeling vond ik op 10 juli 2001 inderdaad weer enkele mijnen op één klein boompje, op het terrein van de medische faculteit van de Leidse Universiteit. De volgende dagen bleef ik opletten, en nu vond ik naast enkele zeer kleine kolonies ook de waarschijnlijke Leidse bronpopulatie op een plaats waar ik in 2000 niet gekeken had: langs de spoorweg Leiden-Den Haag, vanaf de Aquamarijnstraat en iets noordelijker de Morslaan, hemelsbreed minder dan 300 m van de populatie in de Stevens-

hof. Hier zaten al duizenden mijnen, vooral in de Aquamarijnstraat vele mijnen op vrijwel ieder blad. De soort moet hier zeker al in 2000 aanwezig geweest zijn, waarschijnlijk al in 1999. Binnen een straal van circa 1,5 km van deze plek werden diverse kleine populaties gevonden, maar op andere plaatsen in Leiden ontbrak de soort in juli nog. Toen ik na mijn vakantie in september echter weer ging kijken, bleek de soort inmiddels vrijwel overal in Leiden te vinden, zij het meestal in klein aantal.

Inmiddels had Stans Kofman de soort ook gevonden in Voorschoten, en Stans Eikelenboom in het arboretum Trompenburg te Rotterdam. Tenslotte vond ik in oktober de mijnen talrijk in Oostvoorne.

Nog even de gegevens op een rijtje:

6 en 9 september 2000, Leiden Stevenshof, bij tennispark (91-462), 5 mijnen.

10 juli 2001, Leiden W, terrein Universiteit (92,5-464,8), 4 mijnen.

15 juli 2001, Leiden W, Aquamarijnstraat en Morslaan, langs spoor (91-463, 92-463), 10.000-en en kleine aantallen op andere plekken in deze hokken.

15 juli 2001, Leiden Stevenshof, bij tennispark (91-462), nu 10-tallen.

16 juli 2001, Leiden W, park Nieuweroord (92-465), 10-tallen.

18 juli 2001, Voorschoten (91-464), talrijk, leg. S. Kofman.

juli 2001, Rotterdam, arboretum Trompenburg (95-437), talrijk, leg. S. Eikelenboom.

september 2001, Leiden, diverse plaatsen (nieuw o.a. 92-464, 93-463).

4 oktober 2001, Oostvoorne in dorp en Voor-nes Duin (64-463, 65-463), talrijk.

Sedert het artikel van Stigter et al. (2000) is al weer veel meer bekend geworden van de soort. In België is het inmiddels een ware

plaaag geworden (De Prins & Puplesiene, 2000; Gilbert, 2001; De Prins & De Prins, 2001), Frankrijk is bereikt (Lieutier, 2001) en in Nederland is de soort inmiddels ook in de noordelijke provincies Drenthe en Groningen gevonden, hoewel daar nog lang niet overal (S. Kofman, persoonlijke mededeling). In 2001 is de plaag bovendien fors groter dan in 2000 (H. Stigter mondelinge mededeling). Een Nederlands verspreidingskaartje samengesteld door H. Stigter is ook te vinden op internet (Anonymus, 2001). Het internet geeft heel wat meer informatie over deze soort als men de naam in een zoekmachine intikt (852 hits op 16 juli 2001!). Erg veel aandacht gaat uit naar de bestrijding, waar ik enige vraagtekens bij zet: vermoedelijk zal de plaag overal vanzelf overgaan na enkele jaren. Verdwijnen zal de soort wel niet meer: het is een vast element van onze fauna geworden. Helaas leidt de plaag hier en daar tot paniekmaatregelen zoals het kappen van alle kastanjabomen (De Prins & De Prins, 2001). Het feromoon is inmiddels ook bekend (Svatos et al., 1999; Hoskovec et al., 2000) en kan hopelijk dienen voor een milieuvriendelijker bestrijding van de vlinder. Diverse Europese landen werken nu samen in het door de EU gefinancierde project CONTROCAM (Anonymus, 2001) om de soort effectief te bestuderen en bestrijden.

Dankwoord

Ik wil Henk Stigter en Stans Kofman hartelijk danken voor informatie en het doorgeven van waarnemingen.

Literatuur

- ANONYMUS, 2001. *The horsechestnut leafminer Cameraria ohridella*. Welcome to the Cameraria-Homepage! <http://www.cameraria.de/controcac.html>.
- DE PRINS, W. & J. PUPLESIENE, 2000. *Cameraria ohridella*, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Gracillariidae). – *Phegea* 28: 1-6.
- DE PRINS, W. & J. DE PRINS, 2001. The occurrence of *Cameraria ohridella* in Belgium (Lepidoptera: Gracillariidae). – *Phegea* 29: 81-88.
- GILBERT, M., 2001. *Cameraria ohridella* à Bruxelles. – <http://www.ulb.ac.be/sciences/bioancel/cameraria/main-fr.htm>.
- HOSKOVEC, M., D. SAMAN & A. SVATOŠ, 2000. Synthesis of (8E,14Z)-tetradeca-8,10-dienal, sex pheromone of horse chestnut leafminer (*Cameraria ohridella*) and all its geometrical isomers. – *Collection of Czechoslovak Chemical Communications* 65: 511-523.
- LIEUTIER, F., 2001. *Cameraria: un nouveau ravageur du Marronnier d'Inde en France*. – <http://cameraria.orleans.inra.fr/>.
- STIGTER, H., A. VAN FRANKENHUYZEN & L.G. MORAAL, 2000. De paardenkastanjemineermot, *Cameraria ohridella*, een nieuwe bladmineerder voor Nederland (Lepidoptera: Gracillariidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 159-163.
- SVATOŠ, A., B. KALINOVA, M. HOSKOVEC, J. KINDL, O. HOVORKA & I. HRDÝ, 1999. Identification of a new lepidopteran sex pheromone in picogram quantities using an antennal biodetector: (8E,10Z)-tetradeca-8,10-dienal from *Cameraria ohridella*. – *Tetrahedron Letters* 40: 7011-7014.
- Erik J. van Nieukerken, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden.

Leptus mariae (Acari: Erythraeidae) parasiterend op bladkevers (Coleoptera: Chrysomelidae)

In juni 2001 vond ik in de omgeving van Zeist (provincie Utrecht) een exemplaar van *Luperus longicornis* (Fabricius) met een opvallende rode "vlek" op het dekschild ter hoogte van de schouder. Bij nadere beschouwing bleek het geen vlek maar een mijt te zijn. Tijdens die zelfde dag vond ik in hetzelfde gebied nog twee andere bladkeversoorten met een vastzittende rode mijt: een exemplaar van *Cryptocephalus parvulus* Müller met een mijt aan een poot en een exemplaar van *Lochmaea caprea* (Linnaeus) met een mijt die vastzat aan het dekschild ter hoogte van de schouder.

De waarnemingen werden gedaan in een afwisselend heidegebied tussen Zeist en Austerlitz. Het gaat deels om jonge vitale heide, deels om oude heide, plaatselijk een zandverstuiving, veel naaldbos en verspreid, maar door het hele terrein aanwezig, berken. De bladkevers met de er aan vastzittende mijten werden verzameld en gedood met ethylacetate. De mijt die op *Luperus* zat liet los; de andere twee bleven met hun gastheer verbonden. Vervolgens zijn de mijten, al of niet met gastheer, in alcohol geconserveerd. De mijten zijn